ข้อมูลข่าวสารของกรมวิทยาศาสตร์บริการ
ตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

วศ กฟ
อว 16

เอกสารผลงานที่เสนอให้ประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

นักวิทยาศาสตร์ 7ว

การออกแบบและสร้างเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

โดย

นายวันชัย ชินชูศักดิ์
นักวิทยาศาสตร์ 6ว
และ
นายพีระวัฒน์ สมนึก
นักวิทยาศาสตร์ 5

กลุ่มสอบเทียบเครื่องมือวัด วิเคราะห์ ทดสอบ
กองฟิสิกส์และวิศวกรรม กรมวิทยาศาสตร์บริการ

กรมวิทยาศาสตร์บริการ

เอกสารผลงานที่เสนอให้ประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

นักวิทยาศาสตร์ 7ว

เลขหมู่ จศ กฟ
จว 16
เลขทะเบียน 11585
วันที่ 16 / ธ.ค. / 46

การออกแบบและสร้างเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

ด้วยอภินันทนาการ
จาก
จศ.
.....

โดย

นายวันชัย ชินชูศักดิ์

นักวิทยาศาสตร์ 6ว

และ

นายพีระวัฒน์ สมนึก

นักวิทยาศาสตร์ 5

กลุ่มสอบเทียบเครื่องมือวัด วิเคราะห์ ทดสอบ

กองฟิสิกส์และวิศวกรรม กรมวิทยาศาสตร์บริการ

กรมวิทยาศาสตร์บริการ

บทที่ 1
บทนำ

จากโครงการวิจัยเรื่องเครื่องสอบเทียบมุมมาตรฐาน (small angle generator) ปีงบประมาณ 2544-2545 ซึ่งสอดคล้องกับการสอบย้อนกลับความยาวมาตรฐาน และมุมเป็นส่วนหนึ่งของการวัดความยาว อาจแบ่งการวัดมุมออกเป็นสองแบบด้วยกัน แบบแรกเป็นการวัดมุมที่ขนาดใหญ่หรือมากกว่า 1 องศา ตามที่เห็นเครื่องมือวัดอยู่ทั่วไป และต้องการความถูกต้องไม่มากนัก เช่นโปรแทรคเตอร์ แองกูลาร์คอมบิเนชั่น แบบที่สองเป็นการวัดมุมที่มีขนาดเล็กหรือน้อยกว่า 1 องศา เป็นเครื่องมือที่ต้องการความแม่นยำสูง เช่น ระดับน้ำ เกจวัดมุม เครื่องวัดความลาดเอียง งานวิจัยฉบับนี้จะกล่าวถึงการออกแบบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำโดยใช้เครื่องเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์ ที่ความแม่นยำดีกว่า ± 0.01 มม./ม.

1.1 ปัญหาและที่มาของการวิจัย

ปัญหาการสอบย้อนกลับมาตรฐานด้านมุมในประเทศไทยเรามีอยู่น้อยมาก และไม่มีห้องปฏิบัติการด้านมาตรวิทยาใดในประเทศให้ความสนใจอย่างจริงจัง ในขณะเดียวกันก็มีผู้มาขอรับบริการเพื่อขอสอบเทียบเครื่องมือวัดในปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกวัน การศึกษาพัฒนาเครื่องมือวัดมุมขึ้นใช้เองเพื่อการสอบย้อนกลับมุมมาตรฐานเป็นแนวทางหนึ่งที่ทางห้องปฏิบัติความยาวและมิติ คาดหวังว่าจะเป็นการทำให้แผนภูมิการสอบย้อนกลับมุมมาตรฐานของประเทศไทยสมบูรณ์ตามมาตรฐานสากล ดังนั้นการออกแบบ การสร้างและการสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำชนิดความเที่ยงตรงสูงจึงเป็นการพัฒนาความสามารถ และใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาการสอบย้อนกลับของห้องปฏิบัติด้านการวัดความยาวและมิติและพร้อมที่ให้บริการสอบเทียบ เป็นแผนรองรับการนำภาคอุตสาหกรรมของประเทศไปสู่มาตรฐานสากล

1.2 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาพัฒนาเครื่องสอบเทียบระดับน้ำความไวตั้งแต่ 0.01 มม./ม. ถึง 1.0 มม./ม.
2. ศึกษาแนวทางการออกแบบเครื่องมือวัดมุมชนิดความเที่ยงตรงสูง
3. ขยายขอบข่ายความสามารถห้องปฏิบัติการความยาวและมิติ
4. ศึกษาวิธีการสอบย้อนกลับมาตรฐานทางด้านการวัดความยาวและมิติ
5. เพื่อลดการนำเข้าเครื่องมือวัดทางด้านความยาวและมิติ
6. ยกระดับมาตรฐานอุตสาหกรรมด้วยเทคโนโลยีการวัดให้ทัดเทียมนานาประเทศ

1.3 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. ศึกษาถึงระบบการถ่ายทอดความถูกต้องทางด้านการวัดมุม
2. ศึกษาถึงวิธีการที่เกี่ยวข้องในการสอบเทียบเครื่องมือวัดทางด้านมิติ

1.4 ระยะเวลาของการศึกษาวิจัย

กำหนดเวลาในการวิจัย 2 ปี (ปีงบประมาณ 2544-2545) ตั้งแต่ ตุลาคม2543 ถึง กันยายน 2545 แต่โครงการวิจัยเสร็จสิ้นก่อนกำหนดใช้ระยะเวลาการวิจัยพัฒนาจริง 1 ปี 8 เดือน

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

รายการดำเนินการ	ช่วงระยะเวลาการดำเนินการวิจัย											
ปีงบประมาณ 2544	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย
รวบรวมเอกสารทางวิชาการ												
ศึกษาหลักการจากเอกสารอ้างอิง												
ดำเนินการจัดเตรียมอุปกรณ์												
ปีงบประมาณ 2545	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย
ออกแบบด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์									-	-	-	-
สร้างแท่นเครื่องและประกอบเครื่อง									-	-	-	-
เก็บข้อมูลการศึกษาทดลอง									-	-	-	-
เขียนรายงานการศึกษาทดลอง									-	-	-	-
ตรวจสอบแก้ไขคำผิดและข้อบกพร่องรวมทั้งเพิ่มเติมเนื้อหาให้มีความสมบูรณ์									-	-	-	-

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการศึกษาการสร้างเครื่องมือสอบเทียบมุมมาตรฐาน
2. ทำให้เครื่องมือวิเคราะห์ ทดสอบภายในห้องปฏิบัติการมีความถูกต้องเที่ยงตรงและมีผลต่อการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์และประสิทธิภาพการผลิตของโรงงาน
3. เพื่อลดปัญหาการส่งเครื่องมือทางด้านมาตรวิทยาของโรงงานอุตสาหกรรมและห้องปฏิบัติการในประเทศไปสอบเทียบยังต่างประเทศ
4. เพื่อเผยแพร่ความรู้และเทคโนโลยีให้เกิดการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมของประเทศ

บทที่ 2
การออกแบบและหลักการทำงาน

2.1 แนวการออกแบบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

การออกแบบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ[1] ใช้หลักการของมุมซายน์เมื่ออธิบายในรูปของสามเหลี่ยมมุมฉากมุมซายน์แนวความคิดจากซายน์บาร์(sine bar) รูปที่ 2.1 มุมที่เปลี่ยนไปเป็นสัดส่วนโดยตรงกับความสูง*(h)* ด้านตรงข้ามมุม(θ) ต่อระยะฐาน(l) ที่เปิดมุมของสามเหลี่ยมนั้นดังสมการที่ 1 ซึ่งโดยทั่วไปการออกแบบเครื่องมือชนิดนี้จะกำหนดให้ระยะฐานมีค่าเท่ากับ 1000 มม. เรียกหน่วยของมุมเป็น มิลลิเมตร/เมตร(มม./ม.) หมายถึง มุมที่ได้จากระยะความสูงที่เปลี่ยนไปต่อความยาวฐานที่ยกขึ้นสูงเท่ากับ 1 เมตร (1 ฟิลิปดา เท่ากับ 0.00485 มม./ม. $\approx$ 0.005 มม./ม.)

ในการออกแบบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำต้นแบบนี้ต้องการลดขนาดแท่นให้เล็กลงเพื่อให้เหมาะกับการใช้งานการสร้างด้วย จึงกำหนดให้มีความยาวของแท่น*(l)* เท่ากับ 500 มม. ทำให้เครื่องมีความไวมากขึ้นเพราะเหตุผลที่ว่าที่ขนาดมุม(θ) เดียวกันความสูงจะลดลงเหลือครึ่งหนึ่งของความยาวเดิม เช่น ที่ความไวขนาด 0.02 มม./ม. จะมีค่าเท่ากับความไวขนาด 0.01 มม./500 มม. เป็นต้น ด้วยแนวความคิดนี้สร้างความสะดวกสบายในการออกแบบเครื่องต้นแบบด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้แก่ โปรแกรม AUTOCAD Release 14

รูปที่ 2.1 สามเหลี่ยมมุมฉากมุมซายน์ที่เปลี่ยนไปเป็นสัดส่วนโดยตรงกับความสูงด้านตรงข้ามมุม(θ) ต่อระยะฐาน(l) ของสามเหลี่ยมดังสมการที่ 2

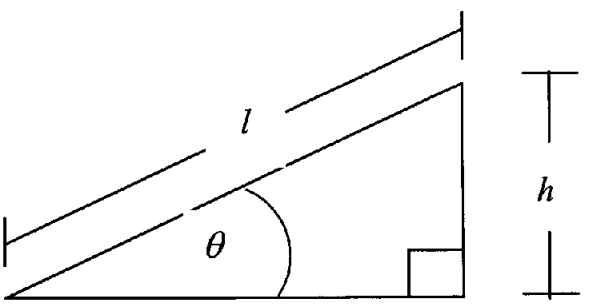

รูปที่ 2.1 หลักการสามเหลี่ยมมุมฉาก และการออกแบบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

$$sin\theta = \frac{h}{l} \qquad (1)$$

พิจารณาหลักการมุม $sin\ \theta$

$$\Delta h = h_2 - h_1 \qquad (2)$$

$$sin\theta = \frac{\Delta h}{l} \qquad (3)$$

เครื่องสอบเทียบระดับน้ำใช้หลักการแทรกสอดทางแสงของแหล่งกำเนิดแสงเลเซอร์ และเป็นไปตามทฤษฎีการแทรกสอดทางแสงของไมเคิลสัน(Michelson Interferometer) ดังรูปที่ 2.2 เป็นเลเซอร์ชนิดฮีเลี่ยม-นิออน (He-Ne Laser) ที่มีความยาวคลื่น 633 นาโนเมตร เนื่องจากชุดวัดมุมด้วยเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์มีความแม่นยำ ±0.2% ของค่าที่วัดได้ วิธีการวัดจะทำการเปรียบเทียบโดยตรงกับเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ โดยติดตั้งอุปกรณ์ชุดอินเตอร์เฟอโรมิเตอร์บนแท่นเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ โดยทั่วไปเครื่องชุดอินเตอร์เฟอโรมิเตอร์สามารถประยุกต์ใช้กับวัดความยาวและมิติต่างๆ มากมาย เช่น วัดระยะขีดสเกล วัดความเร็ว วัดความตรง ความเรียบของพื้นผิวชิ้นงานวัดมุม และอื่นๆ

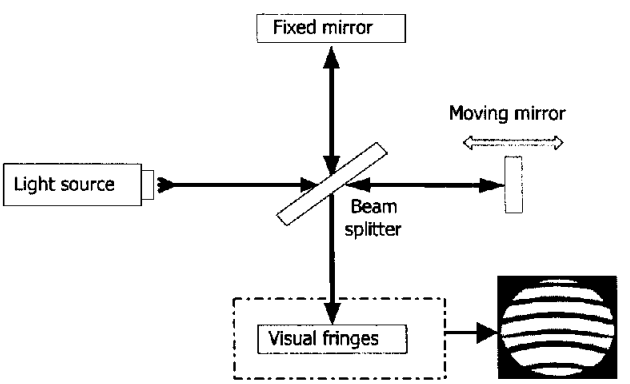

รูปที่ 2.2 หลักการแทรกสอดทางแสงของไมเคิลสัน

งานวิจัยนี้ใช้หลักการแทรกสอดทางแสงของไมเคิลสันดังรูปที่ 2.2 แหล่งกำเนิดแสง (light source) จะถูกส่งมายังผลึกแยกลำแสง (beam splitter) แบบ 50% ทำการแยกลำแสงออกเป็น 2 ส่วน แต่ละส่วนจะมีความเข้มแสงลดลงครึ่งหนึ่ง ลำแสงส่วนที่หนึ่งเป็นลำแสงอ้างอิงจะไปสะท้อนยังกระจกที่ยึดติดอยู่กับที่ (fixed mirror) ลำแสงส่วนที่สองจะสะท้อนไปยังกระจกที่เคลื่อนที่ได้ (moving mirror) ลำแสงที่สะท้อนกลับจากกระจกที่ยึดติดอยู่กับที่และ กระจกที่เคลื่อนที่ได้มายังผลึกแยกลำแสงอีกครั้งหนึ่ง เปรียบเสมือนว่ามีแหล่งกำเนิดแสงสองแหล่งที่มารวมกัน ทำให้เกิดฟริงจ์ของการแทรกสอดขึ้นที่

ฉากรับแสง (visual fringes) ระยะห่างระหว่างฟริงจ์มีค่าเท่ากับ $\frac{\lambda}{2}$ เมื่อทำการเลื่อนกระจกที่เคลื่อนที่ได้เข้า-ออกจะ พบว่าฟริงจ์ที่ฉากรับมีการเปลี่ยนแปลงเท่ากับ $\frac{\lambda}{2}$ โดยหลักการนี้ทำให้สามารถคำนวณหาระยะระหว่างกระจกทั้งสองได้

2.2 หลักการทำงานเบื้องต้นของชุดเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์ [2]

หลักการทำงานของเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์รูปที่ 2.3 นี้ทำแบบหลักการของซีแมนสปลิตเลเซอร์ (Zeeman Split Laser) โดยฮีเลี่ยม-นิออนเลเซอร์จะถูกกระทำภายใต้แรงจากสนามแม่เหล็กในตามแนวยาวอะตอมภายในนีออนจะเกิดการสปลิตไปในระดับพลังงานต่างๆ 2 ระดับ ($\Delta m = \pm 1$) ทำให้เลเซอร์สปลิตออกมามีความถี่ 2 ความถี่ (f_1 และ f_2) ประมาณ 1.8 เมกะเฮิร์ต และมีการโพลาไรเซชั่น (polarization) ทั้งทางซ้ายและขวาเป็นวงกลมและสามารถดูความแตกต่างของความถี่ด้วยตัวตรวจจับทางแสง (photodetector) ใช้ร่วมกับเครื่องนับความถี่

ลำแสงทั้งสองจะถูกแยกโดยตัวแยกลำแสงหรือบีมสปลิตเตอร์ (beam splitter) ที่มีความไวต่อแสงที่มีการโพลาไรเซชั่น และจะยอมให้แสงความถี่เดียวท่านั้นผ่านไปยังชุดกระจกสะท้อนกลับ (corner reflector mirror) ที่สามารถเคลื่อนที่ไป ณ ที่ตำแหน่งใดๆได้ที่เปลี่ยนไป(Δs) ด้วยความเร็ว(v) และเป็นสาเหตุของการเกิดความถี่ที่เปลี่ยนแปลงดังสมการที่ (4)

$$\Delta F_1 = \pm F_1 - \frac{v}{c} \qquad (4)$$

เมื่อ ΔF_1 : เป็นความถี่ในขณะลำแสงเดินทางสะท้อนกลับ

ดังนั้น ผลต่างของความถี่จะเป็น $F_1 + \Delta F_1 - \frac{v}{c}$ จะถูกตรวจจับโดยตัวตรวจจับทางแสง เมื่อลำแสงทั้งสองกลับมารวมกันอีกครั้งซึ่งเป็นผลทำให้สร้างความถี่ต่างระหว่างความถี่ที่เห็นที่ได้จากตัวตรวจจับทางแสงจริงเปรียบเทียบกับชุดตรวจจับทางแสงอ้างอิง (reference photodetector) ซึ่งดูได้จากตัวซับแทร็คเตอร์ (subtractor) และถูกสะสมในหน่วยความจำแถบมืดสว่างหรือฟริงจ์ (fringe-counter register) จากจำนวนฟริงจ์ที่นับได้จะเป็นสัดส่วนโดยตรงกับระยะขจัด Δs เมื่อมีการเคลื่อนกระจกสะท้อนและสามารถที่จะเปลี่ยนกลับค่าความยาวคลื่นไปเป็นเมตริกได้

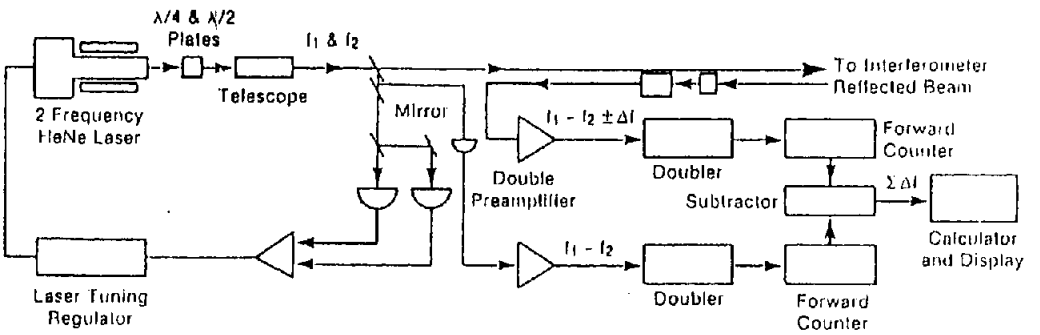

รูปที่ 2.3 หลักการทำงานของเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์ *Excel 1100A*

2.3 การวัดมุมด้วยเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์

การวัดมุมด้วยเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์มีหลักการแตกต่างไปจากการวัดระยะอยู่ตรงที่จะประกอบด้วยชุดวัดระยะอยู่สองชุดด้วยกัน โดยใช้ชุดกระจกสะท้อนกลับ (reflector) สองชุดเพื่อว่า F_1 และ F_2 ที่ขนานกันออกไปทำให้ระยะขจัดเชิงมุม (angular displacement) ของชุดกระจกสะท้อนกลับทำให้เกิดความถี่ต่าง แบบด็อปเปอร์ชิพต์ (doppler-Shift) เมื่อความถี่ของลำแสงย้อนกลับมาซึ่งจะเป็นผลต่อแกนระยะขจัด (axial displacement) ดังนั้นจำนวนฟริงจ์จะเป็นสัดส่วนโดยตรงกับระยะขจัดเชิงมุมเป็น $\sin\theta$

หลักการแทรกสอดทางแสงเพื่อวัดมุม สามารถวัดมุมขนาดเล็ก ดังรูปที่ 2.4 หลักการแทรกสอดทางแสงเพื่อวัดมุมที่สามารถวัดมุมขนาดเล็กดังรูปที่ 2.4 เมื่อเปรียบเทียบกับชุดอินเตอร์เฟอโรมิเตอร์วัดมุมดังรูปที่ 2.5 H_1 และH_2 จะเทียบเท่า $f_1 \pm \Delta f_1$ และ $f_2 \pm \Delta f_2$ ดังสมการที่ 5 และ 6 โดยลำดับ

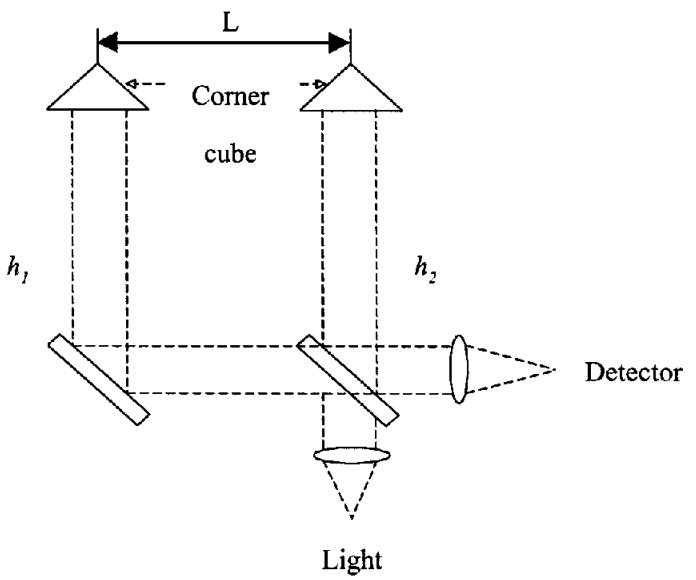

รูปที่ 2.4 หลักการพื้นฐานอินเตอร์เฟอโรมิเตอร์วัดมุม

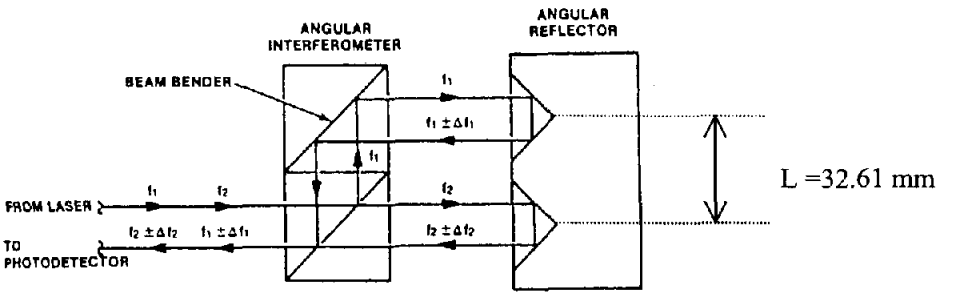

รูปที่ 2.5 ชุดแองกูลาร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์ *Excel 1100A*

ตามหลักการของชุดอินเตอร์เฟอโรมิเตอร์นำเอาหลักการมาใช้ในการวัดรูปโดยใช้หลักการวัดแบบอินเตอร์เฟอโรมิเตอร์ในการวัดระยะมาใช้วัดมุม โดยแหล่งกำเนิดแสงเลเซอร์จะมีการกำเนิดแสงมี 2 ความถี่ (f_1, f_2) เพียงแต่ชุดวัดระยะจะมีชุด $f_1 \pm \Delta f_1$ กับ $f_2 \pm \Delta f_2$ เพื่อเปรียบเทียบกัน โดยพิจารณาหลักการพื้นฐานของมุมซายน์กับชุดแองกูลาร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์ (Angular Interferometer) เราจะได้

$$f_1 \pm \Delta f_1 = h_2 \qquad (5)$$

$$f_2 \pm \Delta f_2 = h_1 \qquad (6)$$

บทที่ 3
การสร้างและสอบเทียบ

3.1 เครื่องมือ/อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในการออกแบบ สร้างและสอบเทียบ

3.1.1 เครื่องมือ/อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบในการออกแบบและการสร้าง

1. เครื่อง milling machine ชนิด 2 1/2 แกนยี่ห้อ Lagoon รุ่นFTV-1S
2. เครื่องกลึง Harrison, รุ่น 250M
3. เครื่องขัดผิวชิ้นงาน (surface guiding) ยี่ห้อ OKAMOTO รุ่น 63ST
4. Dial gauge 0.001 – 2.0 mm ยี่ห้อ Frenco
5. Micrometer head 0.01 – 25.0 mm ยี่ห้อ Mitutoyo

3.1.2 เครื่องมือ/อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการสอบเทียบ

1. ชุดเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์ *(Excel รุ่น 1100A)*
   - He-Ne Laser Head *(รุ่น 1001B, S/N: 1F1406)* และ Tripot
   - Laser Receiver*(รุ่น 1031A)*
   - Angular Inteferometer *(รุ่น 1121A)*
   - Angular Reflector *(รุ่น 1122A)*
   - PC computer
   - Air Sensor*(รุ่น 1160A)*, Material Sensor*(รุ่น 1163A)*
   - คู่มือการใช้เครื่องเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์[3]
2. แท่นระดับชนิดหินแกรนิต เกรด 0 ขนาด 500 x 450 mm (RAPH)

3.2 ลำดับขั้นตอนการสร้างเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

เทคนิคการสร้างเครื่องสอบเทียบระดับน้ำมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ออกแบบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำด้วยโปรแกรม AUTOCAD, Release 14 (รูปที่ ก.2)
2. ทำแบบแม่พิมพ์ไม้ 2 ชุด ส่วนฐาน และส่วนระนาบอ้างอิง (รูปที่ ก.3)
3. หล่อเหล็กตามแบบข้อ 2 ด้วยวิธี green sand mold ใช้เหล็กชนิด FC25 (รูปที่ ก.4)
4. ขึ้นรูปเครื่องมือด้วยเครื่อง milling machine ชนิด 2 1/2 แกนยี่ห้อ Lagoon รุ่นFTV-1S (รูปที่ ก.5)

5. ทำชิ้นงานต่างๆ เช่น ลูกบิด ขาตั้ง ตัวยึดไดอัลเกจ ยี่ห้อ Harrison, รุ่น 250M(รูปที่ ก.5)
6. ขัดผิวชิ้นงานให้เรียบด้วยเครื่อง surface guiding , ยี่ห้อ OKAMOTO รุ่น 63ST
7. ติดตั้งอุปกรณ์ต่างๆ ได้แก่ ไดอัลเกจ ไมโครมิเตอร์เฮ็ด ขาตั้ง (รูปที่ ก.6)

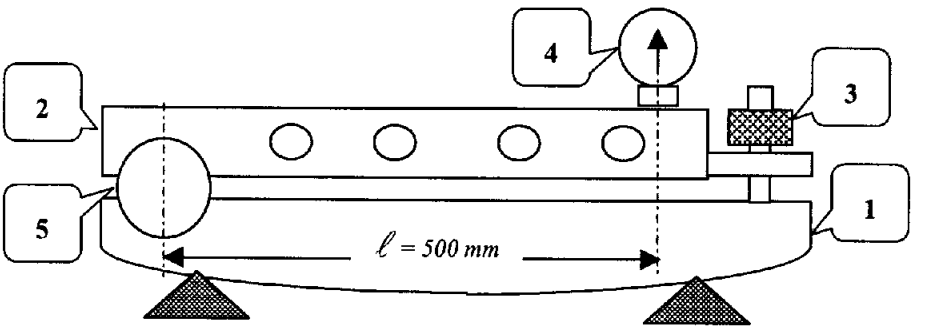

รูปที่ 3.1 ส่วนประกอบหลักของเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

รายการส่วนประกอบหลักของเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

หมายเลข 1. ส่วนฐานเครื่อง ความยาวทั้งหมด 530 มม.(ℓ= 500 mm)

หมายเลข 2. ส่วนระนาบอ้างอิงความยาวทั้งหมด 530 มม.(ℓ= 500 mm)

หมายเลข 3. ไมโครมิเตอร์เฮ็ด(Micrometer head)

หมายเลข 4. ไดอัลเกจ(Dial gauge)

หมายเลข 4. จุดหมุน(Pivot)

3.3 วิธีการสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำโดยใช้เครื่องเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์

เมื่อจัดชุดสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำดังรูปที่ 3.1 โดยวางชุดแองกูลาร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์และชุดแองกูลาร์รีเฟ็คเตอร์ (Angular Reflector) ให้อยู่ในแนวเดียวกัน และทำมุมตั้งฉากกับแท่นบนพื้นระดับ โดยมีค่าคงที่ L เท่ากับ 32.61 มิลลิเมตร

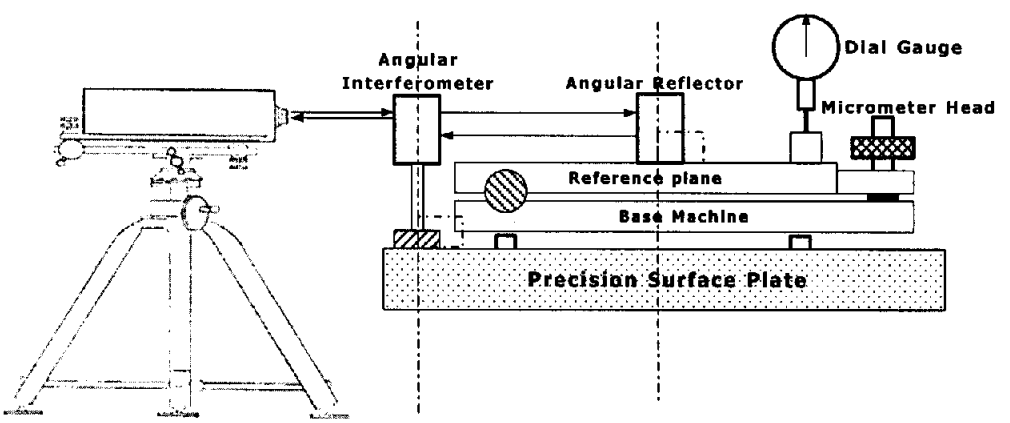

รูปที่ 3.2 การสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำด้วยเครื่องเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์

3.4 ลำดับขั้นตอนการสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

1. เปิดเครื่องเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์เพื่ออุ่นเครื่องอย่างน้อย 1 ชม.
2. ติดตั้งชุดแองกูลาร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์บนแท่นระดับและชุดแองกูลาร์รีเฟล็คเตอร์บนเครื่องสอบเทียบระดับน้ำดังรูปที่ 3.2 แล้วปรับตั้งให้ลำแสงอยู่ในแนวเดียวกันตามคู่มือการใช้ของ *Excel 1100A*
3. เลือกการวัดไปที่การวัดมุม(angular measurement) ปรับตั้งอ่านศูนย์
4. ปรับหัวไมโครมิเตอร์ของเครื่องสอบเทียบระดับน้ำให้ไดอัลเกจ (dial gauge)อ่านศูนย์
5. เริ่มทำการสอบเทียบที่จุด 0.01 จนถึง 1.0 มม./ม. อ่านค่าความถูกต้องที่ชุดเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์บันทึกผลด้วยคอมพิวเตอร์

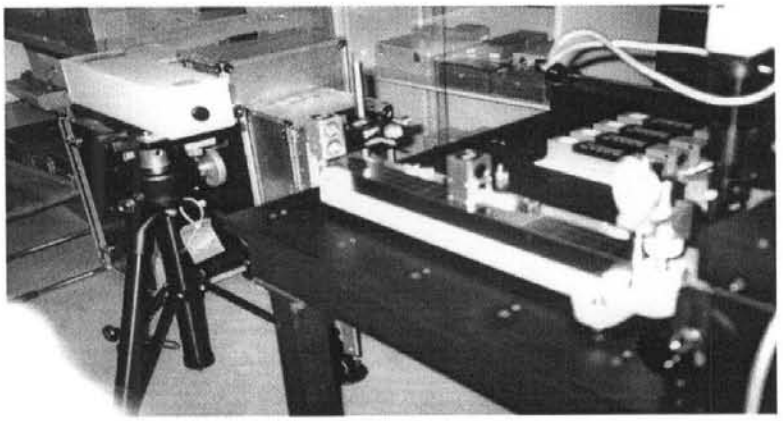

รูปที่ 3.3 การจัดตั้งเครื่องมือเพื่อสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

6. กระทำการวัดซ้ำขั้นตอนข้อ 3 ถึง 5 ตามจำนวนครั้งที่ต้องการ
7. หากว่าผลการวัดผิดปกติให้กระทำซ้ำขั้นตอนที่ 1 ถึง 5 และทำการเริ่มสอบเทียบใหม่อีกครั้ง
8. นำค่าที่ได้จากการสอบเทียบไปคำนวณค่าความผิดพลาดและค่าความไม่แน่นอนต่อไป

บทที่ 4

ผลการทดลอง

จากผลการสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ (ภาคผนวก ก) ด้วยเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์ แบ่งการสอบเทียบออกเป็นสองช่วงการวัดด้วยกัน ในช่วงการวัดแรกตั้งแต่ 0 ถึง 0.1 มม./ม.และช่วงการวัดที่สองตั้งแต่ 0.1 ถึง 1.0 มม./ม. จากจำนวนข้อมูลการสอบเทียบ 5 ชุดซึ่งแต่ละชุดวัด 3 ครั้ง

ได้ค่าความผิดพลาดอยู่ในช่วงไม่เกิน ± 0.01 มม./ม. และ ± 0.03 มม./ม. ที่ความไม่แน่นอนเท่ากับ ± 0.001 มม./ม. และ ± 0.003 มม./ม. โดยลำดับ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

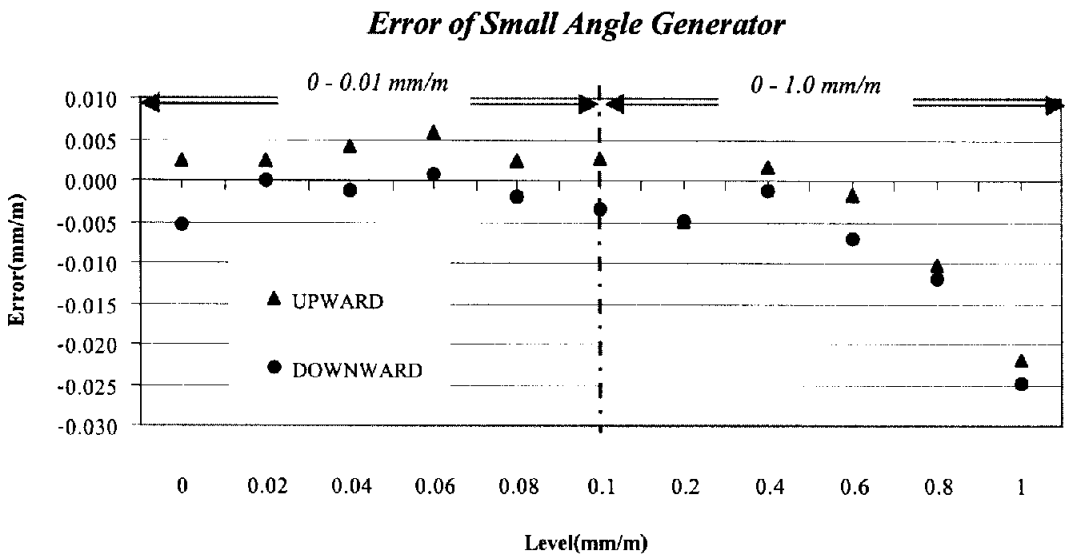

รูปที่ 4.1 ค่าผิดพลาดของเครื่องสอบเทียบระดับน้ำที่ช่วงการวัด 0 – 1.0 มม./ม.

บทที่ 5
สรุปผล วิจารณ์และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

ผลการออกแบบพัฒนาเครื่องสอบเทียบระดับน้ำช่วงการวัด 0 ถึง 1.0 มม./ม. มีความแม่นยำดีกว่า ± 0.03 มม./ม. สามารถใช้สอบเทียบระดับน้ำที่มีความไวขนาด 0.02-0.1 มม./ม. ค่าความไม่แน่นอนเท่ากับ ± 0.01 มม./ม. ได้ผลดีดังตัวอย่างรูปที่ 5.1 เป็นตัวอย่างกราฟแสดงค่าความผิดของระดับน้ำที่ได้รับการสอบเทียบด้วยเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

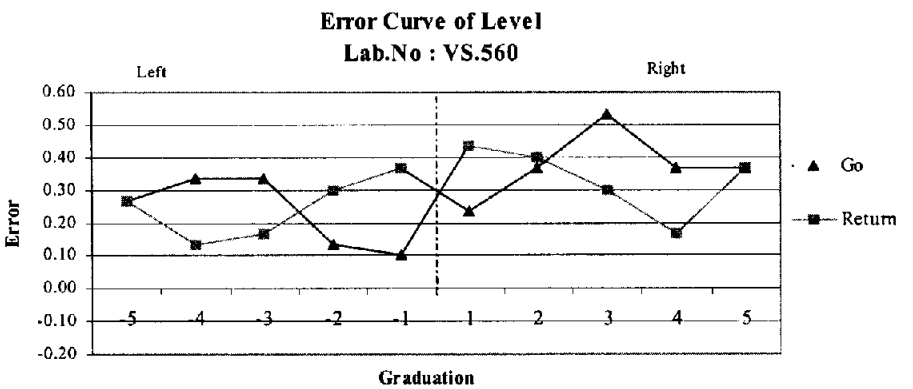

รูปที่ 5.1 ตัวอย่างกราฟแสดงค่าความผิดพลาดของระดับน้ำที่สอบเทียบด้วยเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

5.2 วิจารณ์ผลการทดลอง

ปัจจัยสำคัญในการศึกษาพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น สิ่งที่มีความจำเป็นที่ขาดเสียไม่ได้ที่จะต้องกล่าวถึงก็คือ ปัญหาของค่าผิดพลาดจากการวัดฯ และข้อบกพร่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากอุปกรณ์ เครื่องมือ ตำรา บุคลากร และค่าใช้จ่าย ที่ใช้ในการศึกษาสำหรับโครงการฯ ฉบับนี้ยังไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหาการขาดอุปกรณ์เครื่องมือสามารถแก้ได้โดยการจัดหางบประมาณเพื่อจัดซื้อ หรือส่งเสริมให้มีการจัดทำเครื่องขึ้นเอง ส่วนปัญหาการขาดแคลนตำราที่ใช้ศึกษา พัฒนาฯ แก้ไขโดยการรับ วารสารเอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับมาตรวิทยาทางวิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะได้รับรู้เทคโนโลยีและผลงานการวิจัยแปลกใหม่ อีกทั้งยังเพิ่มความรู้วิธีการวัดและสอบเทียบเครื่องมือให้ทันสมัยทัดเทียมห้องปฏิบัติการทางมาตรวิทยาฯต่าง ๆ

จากผลที่ได้จากการศึกษา พัฒนาแสดงให้เห็นว่าแนวทางการออกแบบและวิธีการสอบเทียบเกี่ยวกับเรื่องมุมมาตรฐานนั้นมีความถูกต้องและความน่าเชื่อถือเทียบเท่าเครื่องมือถึงดีกว่าเครื่องมือที่จัดซื้อมาจากต่างประเทศ เนื่องจากว่ามีอยู่หลายวิธีที่ทำให้ข้อมูลออกมาใกล้เคียงกันมาก โดยเฉพาะในการใช้เครื่องมือวัดระดับความสามารถสูง เช่น Laser Interferometer และ small angle generator เป็นต้น ซึ่งเราสามารถนำหลักการและวิธีไปใช้ในการศึกษาพัฒนาการสอบย้อนกลับเครื่องมือประเภทอื่นต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการออกแบบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำเป็นแนวทางให้มีการพัฒนาเครื่องดังกล่าวให้มีความสามารถมากขึ้นได้ด้วยการเปลี่ยนชุดแสดงผลจากเดิมเป็นไดอัลเกจ ขนาด 0.001 มม. ให้มีความละเอียดในการอ่านและความแม่นยำมากขึ้น 0.0001 มม. ก็จะเพิ่มความแม่นยำในการสอบเทียบมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัย ขอขอบคุณ นายชัยวุฒิ เลาวเลิศ ผู้อำนวยการกองฟิสิกส์และวิศวกรรม, นายเกษม พิฤทธิ์บูรณะ หัวหน้ากลุ่มสอบเทียบเครื่องมือวัด วิเคราะห์ ทดสอบ และทีมงานฝ่ายสนับสนุนทางเทคนิค กลุ่มสอบเทียบเครื่องมือวัด วิเคราะห์ ทดสอบ ที่ให้การช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนโครงการวิจัยฯ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

วันชัย ชินชูศักดิ์

ดร.พีระวัฒน์ สมนึก

เอกสารอ้างอิง

[1] J.F.W. Galyer & C.shotbolt. Acassell Technical book **"Metrology for Engineers"**, Chapter 4 : Angular measurement and circular division, Fourth edition, 1980.

[2] Jong-Chul Park, Lenghts Korea standards research institute, **"Proceedings of workshop on national calibration system and precision measurement technology"**, Volume 2 : Taedok science town, Korea October, 16-29, 1984. Edited by : chairman programme committee. Length standards : Precision angular measurement, Tae Bong Eom.

[3] Instruction manual , P/N 1100-0000-9101, **"Laser Interferometer 1100A"**, No. 2 July 2001, Excel precision coporation precision company , USA.

[4] ISO/TAG 4, **"Guide to The Expression of Uncertainty in Measurement"**, First Edition, January 1993.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ลำดับขั้นตอนการออกแบบและผลการสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

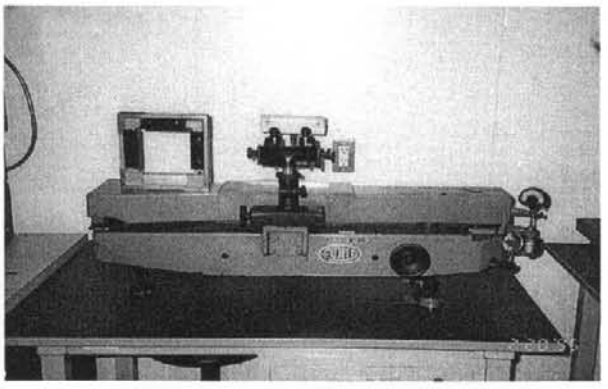

รูปที่ ก.1 เครื่องสอบเทียบระดับน้ำแบบเดิมขนาดแท่นยาว 1000 มม.

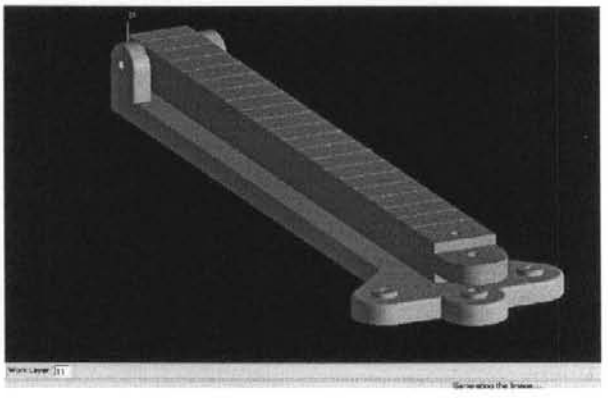

รูปที่ ก.2 การออกแบบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

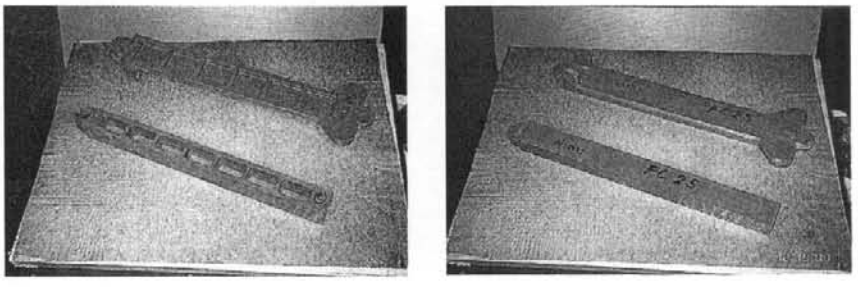

รูปที่ ก.3 แบบแม่พิมพ์เครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

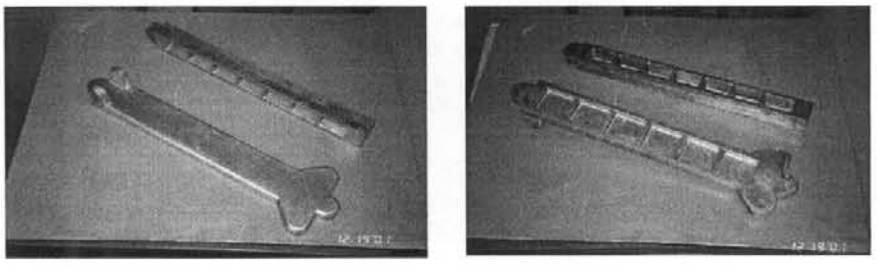

รูปที่ ก.4 หล่อเหล็กแท่นเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

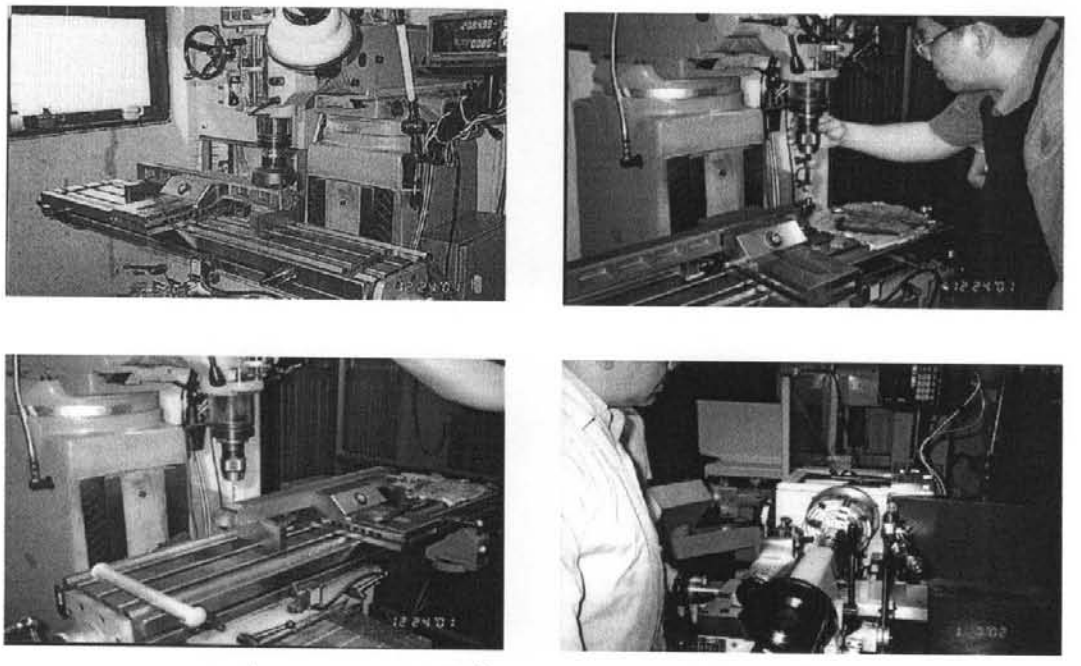

รูปที่ ก.5 การแมชีนนิ่งขึ้นรูปเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

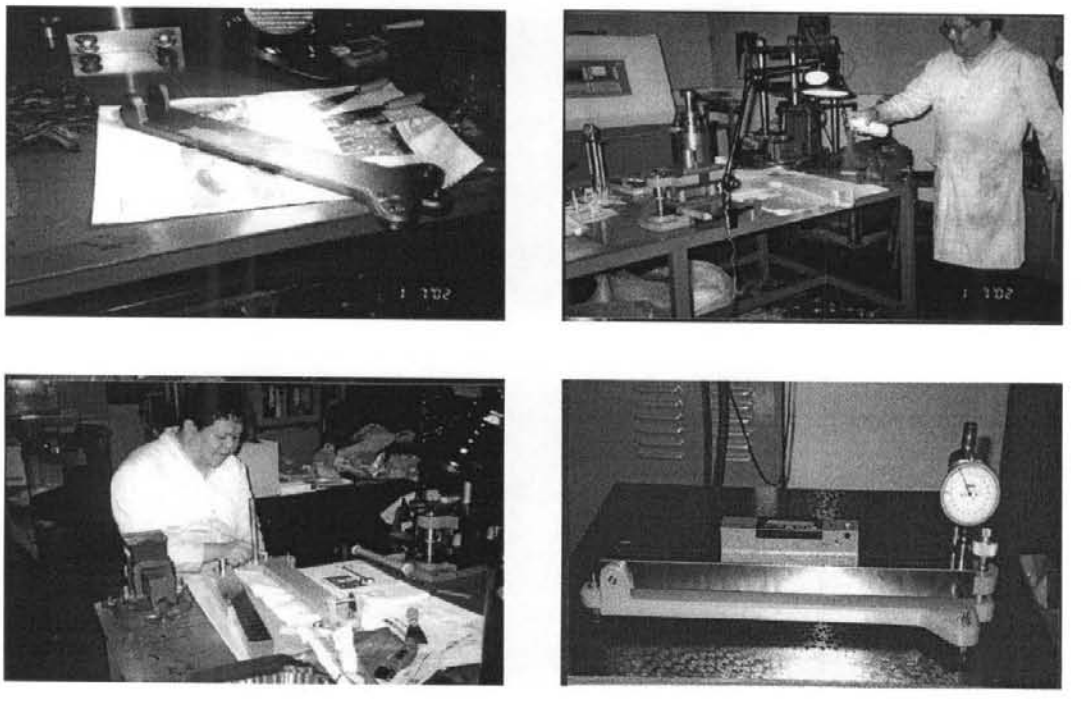

รูปที่ ก.6 การตกแต่งและประกอบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

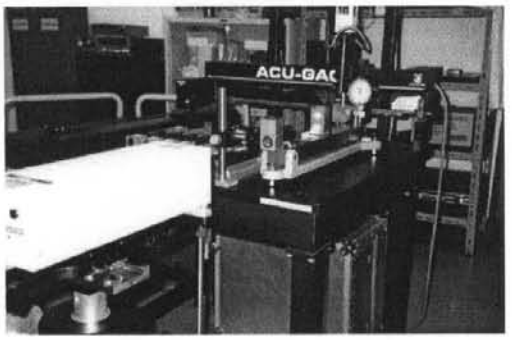

รูปที่ ก.7 ทำการสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำด้วยชุดเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์ ณ ห้องปฏิบัติการความยาวและมิติ

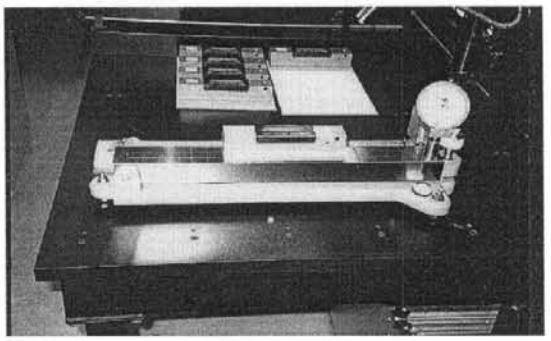

รูปที่ ก.8 เครื่องสอบเทียบระดับน้ำขณะสอบเทียบระดับน้ำขนาด 0.02 มม./ม

ตารางที่ ก.1 บันทึกผลการสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำครั้งที่ 1

วันที่สอบเทียบ : 17 พฤษภาคม 2545

Reading	UPWARD			DOWNWARD			Error UP	Error
mm/m	1	2	3	1	2	3		DOWN
0	0.000	0.000	-0.001	-0.009	-0.009	-0.008	-0.0003	-0.0087
0.02	0.021	0.021	0.021	0.019	0.019	0.019	+0.0012	-0.0009
0.04	0.044	0.045	0.045	0.041	0.042	0.042	+0.0045	+0.0014
0.06	0.066	0.066	0.066	0.061	0.061	0.060	+0.0059	+0.0007
0.08	0.082	0.082	0.082	0.074	0.074	0.073	+0.0021	-0.0063
0.1	0.105	0.105	0.105	0.096	0.096	0.096	+0.0051	-0.0041
0.2	0.193	0.193	0.193	0.198	0.198	0.198	-0.0073	-0.0022
0.4	0.404	0.404	0.404	0.394	0.394	0.394	+0.0042	-0.0059
0.6	0.594	0.594	0.594	0.588	0.588	0.588	-0.0063	-0.0117
0.8	0.788	0.788	0.788	0.790	0.789	0.789	-0.0118	-0.0105
1.0	0.975	0.974	0.974	0.971	0.971	0.971	-0.0255	-0.0291

รูปที่ ก.9 DATA1.1/5

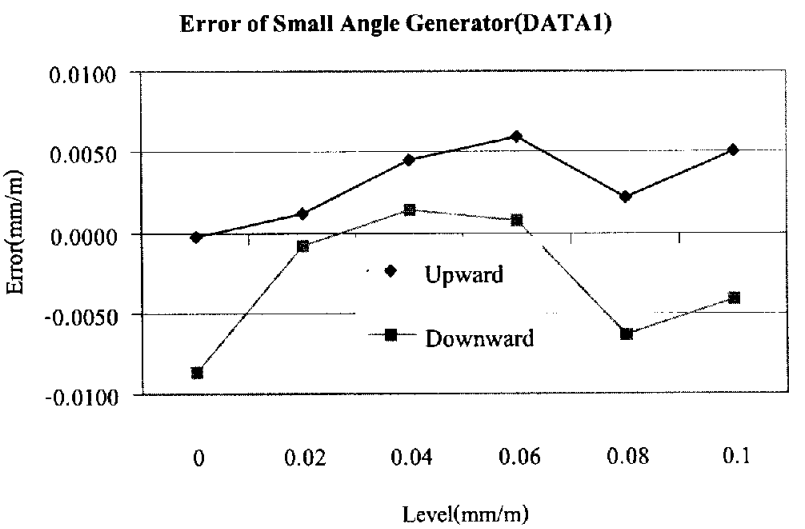

รูปที่ ก.10 DATA1.2/5

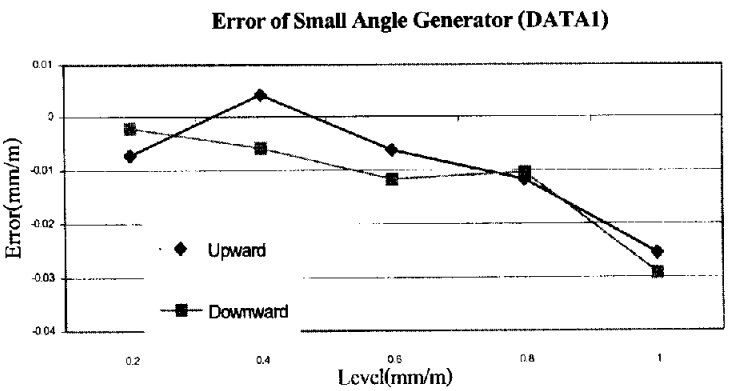

ตารางที่ ก.2 บันทึกผลการสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำครั้งที่ 2

วันที่สอบเทียบ : 17 พฤษภาคม 2545

Reading	UPWARD			DOWNWARD			Error UP	Error DOWN
mm/m	1	2	3	1	2	3		
0	0.008	0.008	0.008	-0.004	-0.005	-0.004	+0.0080	-0.0043
0.02	0.028	0.028	0.028	0.024	0.024	0.023	+0.0083	+0.0037
0.04	0.047	0.047	0.047	0.038	0.038	0.039	+0.0071	-0.0017
0.06	0.069	0.069	0.069	0.064	0.064	0.064	+0.0089	+0.0042
0.08	0.085	0.084	0.084	0.082	0.082	0.082	+0.0044	+0.0021
0.1	0.100	0.100	0.100	0.096	0.096	0.096	-0.0002	-0.0041
0.2	0.196	0.196	0.196	0.196	0.195	0.195	-0.0043	-0.0048
0.4	0.402	0.402	0.402	0.406	0.406	0.406	+0.0020	+0.0061
0.6	0.605	0.606	0.605	0.598	0.598	0.597	+0.0052	-0.0023
0.8	0.793	0.793	0.794	0.791	0.791	0.791	-0.0068	-0.0092
1.0	0.983	0.983	0.982	0.982	0.981	0.981	-0.0171	-0.0185

รูปที่ ก.11 DATA2.1/5

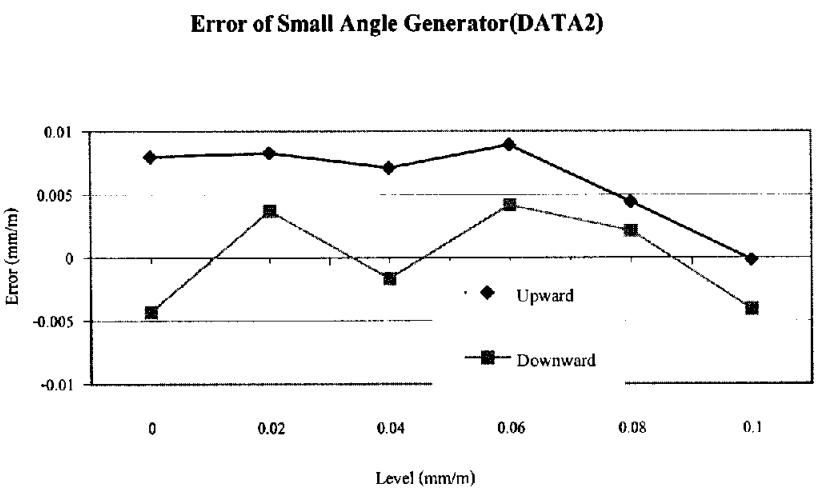

รูปที่ ก.12 DATA2.2/

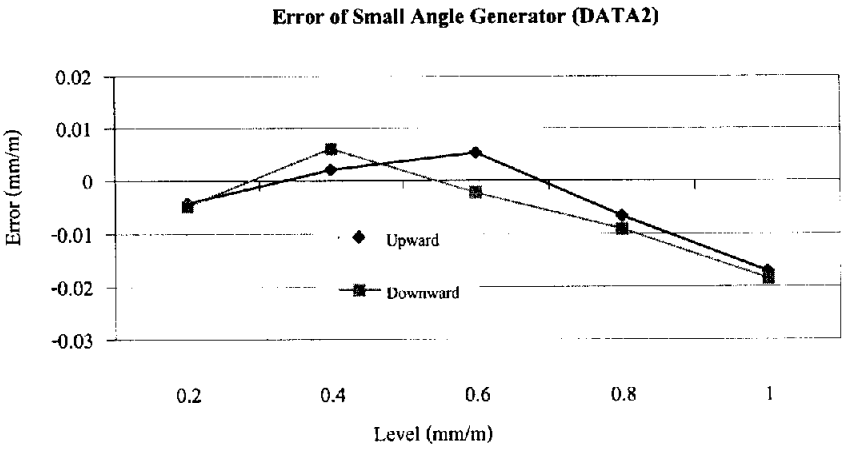

ตารางที่ ก.3 บันทึกผลการสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำครั้งที่ 3

วันที่สอบเทียบ : 17 พฤษภาคม 2545

Reading	UPWARD			DOWNWARD			Error UP	Error DOWN
mm/m	1	2	3	1	2	3		
0	-0.001	0.000	0.000	-0.003	-0.003	-0.003	-0.0005	-0.0032
0.02	0.018	0.018	0.018	0.017	0.017	0.017	-0.0022	-0.0029
0.04	0.041	0.041	0.041	0.037	0.036	0.036	+0.0008	-0.0035
0.06	0.063	0.063	0.063	0.057	0.057	0.057	+0.0027	-0.0029
0.08	0.081	0.081	0.081	0.078	0.078	0.078	+0.0007	-0.0020
0.1	0.103	0.103	0.103	0.098	0.098	0.098	+0.0032	-0.0023
0.2	0.197	0.196	0.197	0.193	0.193	0.193	-0.0033	-0.0073
0.4	0.399	0.399	0.399	0.396	0.396	0.396	-0.0013	-0.0039
0.6	0.596	0.597	0.597	0.593	0.593	0.593	-0.0037	-0.0073
0.8	0.788	0.788	0.788	0.784	0.784	0.784	-0.0118	-0.0160
1.0	0.977	0.977	0.977	0.973	0.973	0.973	-0.0229	-0.0271

รูปที่ ก.13 DATA3.1/5

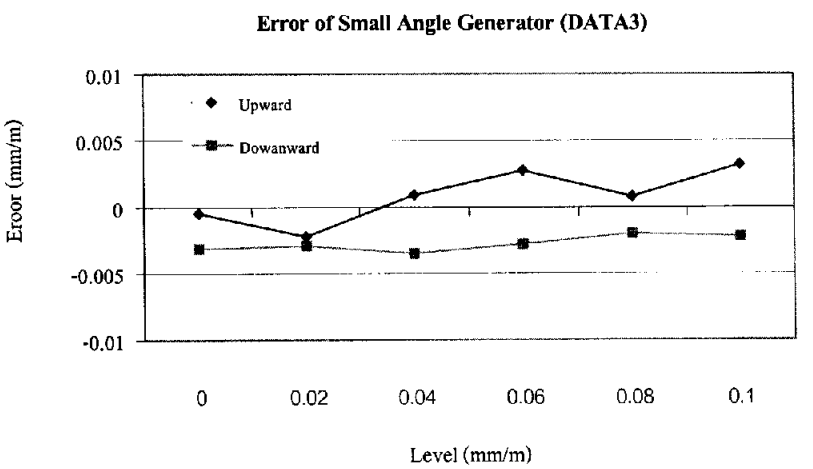

รูปที่ ก.14 DATA3.2/5

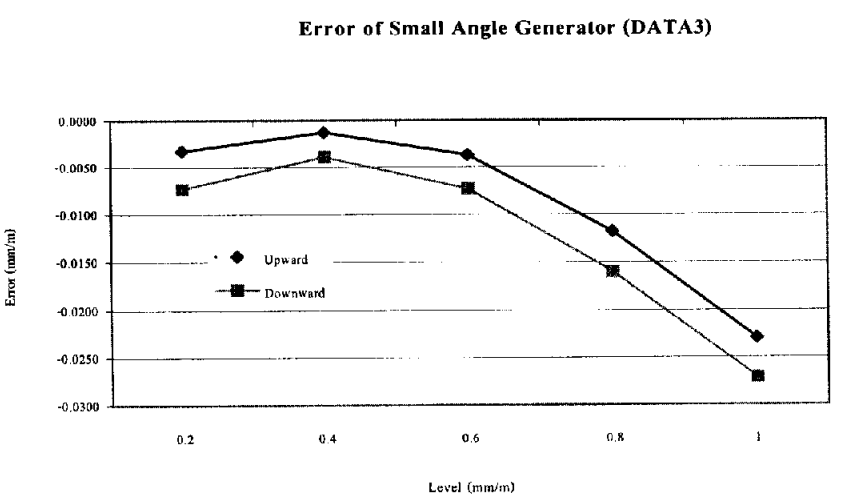

ตารางที่ ก.4 บันทึกผลการสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำครั้งที่ 4

วันที่สอบเทียบ : 17 พฤษภาคม 2545

Reading	UPWARD			DOWNWARD			Error UP	Error DOWN
mm/m	1	2	3	1	2	3		
0	0.000	-0.001	-0.001	-0.003	-0.003	-0.003	-0.0003	-0.0032
0.02	0.021	0.021	0.021	0.017	0.017	0.017	+0.0007	-0.0029
0.04	0.042	0.042	0.042	0.037	0.037	0.037	+0.0013	-0.0030
0.06	0.065	0.065	0.065	0.058	0.058	0.058	+0.0036	-0.0019
0.08	0.083	0.083	0.083	0.078	0.078	0.078	+0.0021	-0.0019
0.1	0.104	0.104	0.104	0.098	0.098	0.098	+0.0030	-0.0020
0.2	0.196	0.196	0.195	0.194	0.194	0.194	-0.0033	-0.0062
0.4	0.399	0.399	0.399	0.395	0.395	0.395	-0.0008	-0.0048
0.6	0.598	0.597	0.598	0.596	0.596	0.596	-0.0017	-0.0043
0.8	0.791	0.791	0.791	0.785	0.785	0.785	-0.0069	-0.0153
1.0	0.979	0.979	0.979	0.971	0.971	0.971	-0.0156	-0.0287

รูปที่ ก.15 DATA4.1/5

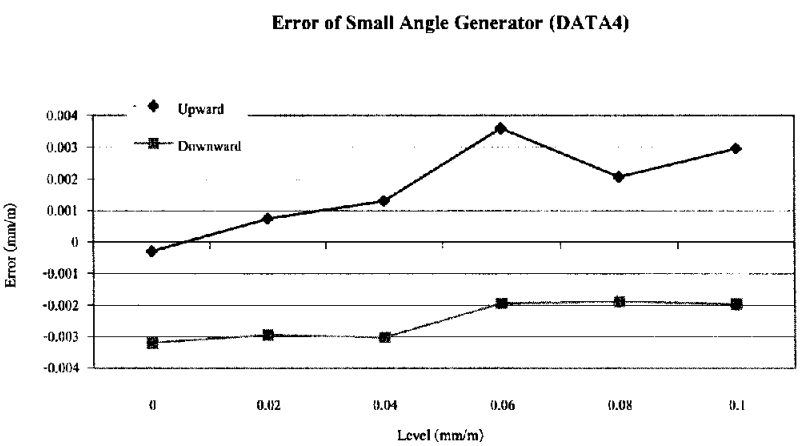

รูปที่ ก.16 DATA4.2/5

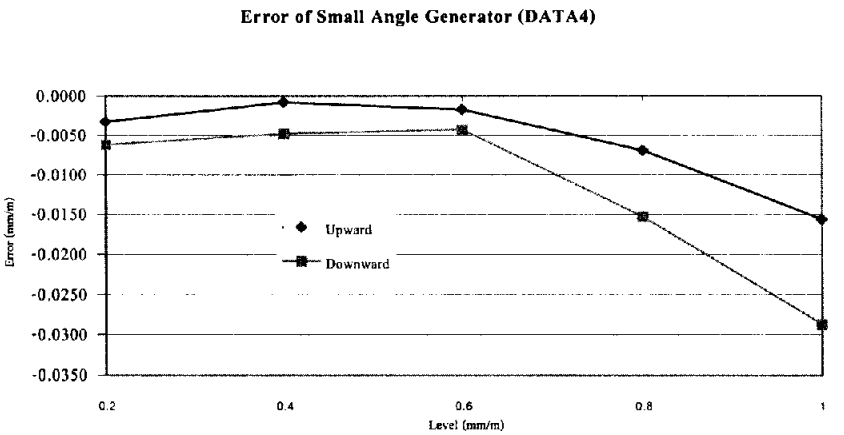

ตารางที่ ก.5 บันทึกผลการสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำครั้งที่ 5

วันที่สอบเทียบ : 17 พฤษภาคม 2545

Reading	UPWARD			DOWNWARD			Error UP	Error DOWN
mm/m	1	2	3	1	2	3		
0	0.000	0.000	0.000	-0.003	-0.003	-0.003	-0.0001	-0.0029
0.02	0.022	0.022	0.022	0.018	0.018	0.018	+0.0018	-0.0020
0.04	0.044	0.044	0.044	0.039	0.038	0.039	+0.0038	-0.0014
0.06	0.062	0.062	0.062	0.057	0.057	0.057	+0.0018	-0.0031
0.08	0.084	0.084	0.084	0.078	0.079	0.078	+0.0039	-0.0017
0.1	0.105	0.105	0.105	0.098	0.098	0.098	+0.0047	-0.0023
0.2	0.196	0.196	0.196	0.194	0.194	0.194	-0.0040	-0.0058
0.4	0.399	0.400	0.399	0.396	0.397	0.397	-0.0007	-0.0036
0.6	0.597	0.597	0.597	0.594	0.594	0.594	-0.0028	-0.0060
0.8	0.790	0.790	0.790	0.786	0.786	0.786	-0.0101	-0.0141
1.0	0.979	0.979	0.979	0.974	0.975	0.975	-0.0209	-0.0255

รูปที่ ก.17 DATA5.1/5

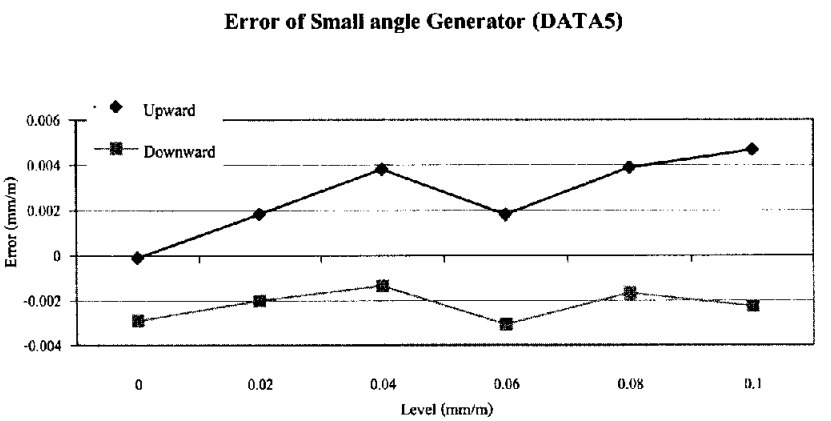

รูปที่ ก.18 DATA5.2/5

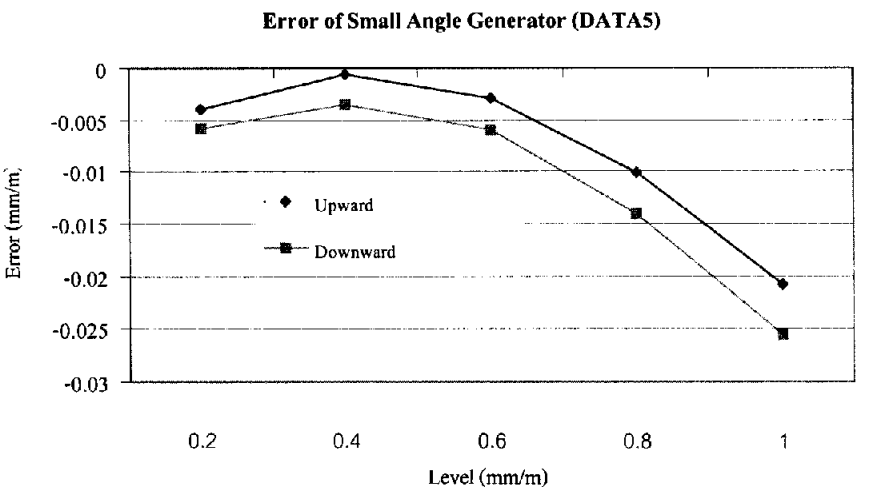

ภาคผนวก ข

การหาค่าความไม่แน่นอนของการสอบเทียบเครื่องสอบเทียบระดับน้ำ

(The uncertainty evaluation of small angle generator calibration)

การสอบเทียบความถูกต้องของเครื่องมือทางด้านมุมมาตรฐาน (angle standard) ผลที่ได้จะบอกให้รู้ถึงค่าความผิดพลาดซึ่งอยู่ในรูปของค่าความไม่แน่นอน (uncertainty) จากการประยุกต์ใช้หนังสือ Guide to the expression of uncertainty in measurement [4] หรือ TAG4

การพิจารณาค่าความไม่แน่นอนของการสอบเทียบมุมมาตรฐานชนิดโพลีกอนโดยนำเอาหลักการทางสถิติมาประยุกต์ เช่น ทฤษฎีความน่าจะเป็น การสุ่มตัวอย่าง ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าความแปรปรวน ทฤษฎีการกระจายแบบต่างๆ เช่นแบบปกติ (normal distribution) สี่เหลี่ยมผืนผ้า (rectangular ditribution) สามเหลี่ยม (triangular distribution) และอื่นๆ นอกจากนี้ยังนำเอาหลักการทางคณิตศาสตร์ เช่น เชิงอนุพันธ์ย่อย ลำดับอนุกรม มาใช้วิเคราะห์พารามิเตอร์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบเทียบทั้งหมด

1) ความไม่แน่นอนมาตรฐาน (Standard Uncertainty)

ผลของการวัดจะอยู่ในรูปของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์หาค่าความไม่แน่นอนมาตรฐานที่ใช้กันอยู่จะเป็นดังต่อไปนี้

2) ค่าความไม่แน่นอนชนิดเอ (type A Uncertainty)

ค่าความไม่แน่นอนชนิดเอ (U_A) เป็นการประเมินค่าความไม่แน่นอนมาตรฐานโดยการพิจารณาทางสถิติ จากการวัดซ้ำจำนวน n ครั้ง ซึ่งจะได้ค่าเฉลี่ยของการวัดเป็นดังนี้

$$\bar{x} = \frac{1}{n}\sum_{k=1}^{n} x_k \qquad (1)$$

เมื่อ

$$S(x_k) = \sqrt{\frac{1}{(n-1)}\sum_{k=1}^{n}(x_k - \bar{x})^2} \qquad (2)$$

$S(x_k)$: ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ $S(\bar{x}_i)$: ค่าเฉลี่ยของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ดังนั้น จะได้ค่าความไม่แน่นอนมาตรฐานชนิดเอเป็น

$$U_A = U(x_i) = S(\bar{x}_i) = \frac{1}{\sqrt{n}} S(x_k) \qquad (3)$$

3) ค่าความไม่แน่นอนชนิดบี (type B Uncertainty)

ค่าความไม่แน่นอนชนิดบี (U_B) เป็นการประเมินค่าความไม่แน่นอนมาตรฐานโดยไม่ใช้การวิเคราะห์ทางสถิติโดยตรง แต่จะใช้การตัดสินใจทางวิทยาศาสตร์โดยอาศัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องดังจะกล่าวต่อไปนี้

เราจะได้ค่าความไม่แน่นอนแบบบีในกรณีต่างๆรวมทั้งหมดเป็น

$$U_B = \sqrt{u_{B1}^2 + u_{B2}^2 + ...} \qquad (4)$$

เมื่อ U_{B1}, U_{B2} : เป็นค่าความไม่แน่นอนชนิดบีที่ได้จากกรณีต่างๆ

3.1) กำหนดให้ U_{B1} จากใบรับรองผลการสอบเทียบของผู้ผลิต

$$U_{B1} = \pm \frac{U_{STD}}{k} \qquad (5)$$

กรณีที่ U_{STD} เป็นค่าความไม่แน่นอนจากใบรับรองของเครื่องเลเซอร์อินเตอร์เฟอโรมิเตอร์ จะถูกหารด้วยตัวประกอบ (*k*-factor ในตาราง student's t-distriution) *k* ถูกกำหนดให้อยู่ในรูปของระดับความเชื่อมั่นที่ 68% หรือที่ประมาณ 1σ ซึ่งในที่นี้จะให้เป็นการแจกแจงแบบปกติ (normal distribution)

3.2) พิจารณา U_{B2} จากความละเอียดในการอ่านหรือเรซโซรูชั่น (resolution)

ความละเอียดในการอ่านของเครื่องมือซึ่งให้เป็นการแจกแจงแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า ที่ได้มีการแจกแจงเป็นแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า (rectangular distribution) ซึ่งมีขีดจำกัดล่าง (lower limit) และขีดจำกัดบน (upper limit) ค่าประมาณของอินพุทที่ได้เป็น

$$U_{B2} = \pm \frac{\delta}{\sqrt{3}} = \frac{a_w}{2\sqrt{3}} \qquad (6)$$

เมื่อ a_w = เป็นค่าเรซโซรูชั่นหรือเท่ากับ 2δ ทำเป็นเซมิเรนจ์(semi-range)

4) ความไม่แน่นอนมาตรฐานรวม (combined Standard Uncertainty: U_C)

เป็นผลรวมของค่าความไม่แน่นอนการสอบเทียบทั้งหมด ทั้งจากชนิดเอและชนิดบี เรียกว่ากฎแห่งการกระจายความไม่แน่นอน (law of propagation of uncertainty) และวิธีรากที่สองของผลบวกยกกำลังสอง (root-sum of square)

$$U_C = \sqrt{U_A^2 + U_B^2} \qquad (7)$$

นำค่า U_C มาพิจารณาเพื่อหาค่าไม่แน่นอนขยาย(expanded uncertainties) เพื่อปรับค่าความไม่แน่นอนในการวัดเข้าสู่ระดับความเชื่อที่ 95% หรือประมาณ 2σ

$$\nu_{eff} = \frac{U_C^4}{\sum_{i=1}^{N} \frac{U_i^4}{\nu_i}} = \frac{U_C^4}{\frac{U_A^4}{n-1} + \frac{U_{GB}^4}{\infty} + \frac{U_{RES}^4}{\infty}} \qquad (8)$$

เมื่อได้ค่า ν_{eff} เป็นองศาอิสระหรือมีค่าเท่ากับ n-1 แล้วนำไปเปิดตาราง student's t-distribution ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% เพื่อหาค่า k ว่าค่าความไม่แน่นอนจะมีการแจกแจงแบบ t-distribution หรือ normal distribution ต่อไป

$$Ur = kUc \qquad (9)$$

ดังนั้นค่าความไม่แน่นอนของการสอบเทียบจะได้ว่า

$$X = \overline{X} \pm Ur \qquad (10)$$

ตารางที่ ข.1 แหล่งที่มาของค่าความไม่แน่นอน (ช่วงการวัด 0.01 มม./ม.)

Type	Source of uncertainties	Value (±) (mm/m)	Distribution	Divisor (*k*)	U (±) (mm/m)	c_i	ν_{eff}
U_A	Repeatability	0.000506	Normal	1	0.000292	1	2
U_{B1}	Standard	0.0002	Rectangular	$\sqrt{3}$	0.000115	1	∞
U_{B2}	Resolution	0.0005	Rectangular	$\sqrt{3}$	0.000577	1	∞
U_B	Total of type B	-			0.000589	-	-
. . .		. . .	. . .	. . .	. . .	. . .	. . .
U_C	Combined uncertainty	-	-	-	0.000657	-	51.3
U_r	Expanded uncertanty	kUc	k = 2	-	0.001	-	-